

# persbericht

## Onderwijs, zorg en veiligheid blijven groeien

### Publieke dienstverlening in perspectief. SCP-memorandum voor de kabinetsformatie 2010

Den Haag, 19 juli 2010

- De publieke dienstverlening omvat overheidsdiensten zoals zorg, onderwijs, veiligheid en welzijn. In 2008 namen deze diensten circa 38% van het bruto binnenlands product voor hun rekening.
- De reële kosten van de publieke diensten zijn in de periode 2000-2008 gemiddeld met 3,5% per jaar gestegen, waarvan 2,3%-punt vanwege toegenomen gebruik en 1,1%-punt vanwege toegenomen kostprijzen.
- In de komende kabinetsperiode verwacht het SCP een toename van het gebruik van publieke diensten van 2,3% per jaar. Ongeveer 0,6%-punt van deze groei is toe te schrijven aan de vergrijzing en 1,7%-punt aan een toenemend aandeel gebruikers.
- Voor de publieke dienstverlening zal naar verwachting 1,1 miljard euro per jaar meer nodig zijn dan op basis van de huidige meerjarenramingen wordt voorzien. Dit vormt 1% van de verwachte uitgaven.
- Lagere inkomensgroepen profiteren het meest van de overheidsuitgaven voor publieke dienstverlening en middeninkomens het minst. Dit komt vooral omdat lagere inkomens het meest profiteren van de huurbescherming en de huurtoeslag. De hogere inkomens hebben voordeel van de gunstige fiscale behandeling van de eigen woning.
- Burgers kunnen zich moeilijk een voorstelling maken van de omvang van de benodigde bezuinigingen. In de rol van politicus zouden ze vooral bezuinigen op de uitkeringen (12% van het te bezuinigen bedrag) en de woonsubsidies (11%). De zorg, het onderwijs en de AOW worden relatief ontzien, maar blijven vanwege de hoge uitgaven die hiermee zijn gemoeid niet buiten schot (samen 23%).

Dit zijn enkele conclusies uit de SCP-publicatie *Publieke dienstverlening in perspectief. SCP-memorandum voor de kabinetsformatie 2010*, die op 19 juli 2010 verschijnt. Evenals bij de vorige kabinetsformaties heeft het Sociaal en Cultureel Planbureau een analyse gemaakt van de ontwikkeling van de publieke

dienstverlening in de periode 1995-2008 en een raming opgesteld voor de periode 2010-2014. Het memorandum biedt een beeld van de dienstverlening van de overheid aan burgers op terreinen als onderwijs, zorg en welzijn en veiligheid. Het memorandum is op 10 juni, de dag na de verkiezingen, al ter beschikking gesteld van de te benoemen informateur.

### **Hogere kosten van publieke dienstverlening vooral door achterblijvende arbeidsproductiviteit**

De reële kosten van de publieke diensten zijn in de periode 2000-2008 gemiddeld met 3,5% per jaar gestegen. Deze groei kan voor circa tweederde worden toegeschreven aan toegenomen gebruik (2,3%) en voor bijna een derde aan een stijging van de kostprijs (1,1%). De vergrijzing (0,8%) is voor een derde verantwoordelijk voor de groei in het gebruik, tweederde komt voor een rekening van meergebruik door de bevolking van deze diensten (1,5%). De kostprijsstijging is met name het gevolg van de achterblijvende arbeidsproductiviteit in de publieke dienstverlening.

### **Kostengroei door toegenomen gebruik**

De kostengroei in de periode 2000-2008 is het hoogst in de welzijnssector (ruim 6,5% per jaar) en de zorgsector (bijna 5% per jaar). In beide gevallen komt dit vooral door een sterke volumegroei. Bij de gezondheidszorg wordt dit vooral bepaald door een toegenomen aandeel van de bevolking dat gebruik maakt (80%). Bij de verzorging is juist de vergrijzing de drijvende kracht achter de volumegroei. In de welzijnssector spelen vooral het sterk toegenomen gebruik van kinderopvang en jeugdzorg een rol. In het onderwijs blijft de arbeidsproductiviteit in het lager en voortgezet onderwijs sterk achter. Dit is vooral het gevolg van de klassenverkleining. Opmerkelijk zijn verder de groei in de deelname aan het speciaal onderwijs (4% per jaar), het hoger beroepsonderwijs (2¾% per jaar) en het wetenschappelijk onderwijs (3½% per jaar). Ook in de sector veiligheid zijn de kosten van dienstverlening toegenomen, variërend van 3% per jaar bij de politie tot 6% bij de brandweer. Bij de politie, de rechtspraak en gevangeniswezen wordt de kostenstijging voornamelijk bepaald door volumeontwikkelingen (de opgehelderde criminaliteit en de daaruit voortvloeiende straffen). Bij het openbaar ministerie en de brandweer gaat het vooral om kostprijsstijgingen en groeit het gebruik nauwelijks.

### **Volumegroei van 2,3% per jaar verwacht in komende kabinetsperiode**

Naar verwachting zal het gebruik van publieke dienstverlening in de komende kabinetsperiode met 2,3% per jaar groeien. Dit komt door een groeiend aandeel gebruikers (1,7%) en de vergrijzing (0,6%). De grootste groeiers zijn de gezondheidszorg (4% per jaar), en de verzorging en verpleging (bijna 4%). Evenals in het verleden komt dit mede door de vergrijzing, vooral bij verzorging en verpleging. Ook de sector welzijn is een opvallende groeier. Kinderopvang en jeugdzorg zullen de komende periode groeien met ongeveer 2% per jaar.

### **Circa 1,1 miljard euro extra nodig vanwege volumegroei**

In totaal zal 1,1 miljard euro extra moeten worden ingezet om aan de te verwachten vraag naar publieke diensten tegemoet te kunnen komen. Dit is ongeveer 1% van de begrote uitgaven in 2014. Vooral voor onderwijs is meer geld nodig dan voorzien (0,5 miljard euro) omdat de toename van leerlingen en studenten onvoldoende is vertaald in de meerjarenramingen. Bij de jeugdzorg en de ondersteuning gehandicapten komt het SCP uit op een opwaartse bijstelling van in totaal 0,2 miljard euro per jaar. Voor de belastingdienst is in de meerjarenramingen een aanzienlijke bezuiniging ingeboekt van 0,4 miljard euro.

Deze bezuiniging is niet in overeenstemming met onze verwachting dat het werk voor de belastingdienst met 1,6% per jaar zal blijven stijgen.

### **Lagere inkomens profiteren het meest en middeninkomens het minst van de overheid**

De huishoudens in de onderste helft van de inkomensverdeling blijken iets meer en de huishoudens in de bovenste helft iets minder te profiteren van overheidsuitgaven voor publieke diensten. Opmerkelijk is dat het profijt van de midden en hoge inkomens nagenoeg gelijk is (27% respectievelijk 28%). Zij profiteren daarmee iets minder dan hun aandeel in de bevolking (elk 30%). De lage inkomens daarentegen profiteren aanmerkelijk meer (38%) dan hun aandeel in de bevolking (30%). De middeninkomens hebben relatief weinig profijt van de volkshuisvestingsuitgaven, omdat huurtoeslag en huurbescherming vooral ten gunste komen van de lage inkomens (+12%). De gunstige fiscale behandeling van de eigen woning komt juist weer vooral ten gunste van de hoge inkomens (+12%).

### **Nederlander niet zo ontevreden maar wel ongerust**

In vergelijking met andere Europese landen zijn Nederlanders bijzonder tevreden met hun eigen leven. Dat neemt niet weg dat veel Nederlanders toch het gevoel hebben dat het met de samenleving bergafwaarts gaat. Lageropgeleiden en mensen met een laag inkomen hebben minder vaak vertrouwen in de regering en vaker het gevoel dat de overheid onvoldoende doet voor mensen zoals zij. Als belangrijkste prioriteiten voor de Haagse politiek noemen burgers de aanpak van de criminaliteit, immigratie en integratie, de economie, het inkomen en de zorg. Het merendeel van de burgers is tevreden over de kwaliteit van de zorg, maar men maakt zich wel zorgen over de stijgende zorgkosten en de vraag of de kwaliteit ook in de toekomst gehandhaafd zal blijven.

### **Vooral bezuinigingen op onderwijs en zorg mijden**

Hoewel mensen het voornemen om te bezuinigen als zodanig niet ter discussie stellen, kunnen zij zich moeilijk een voorstelling maken van de bedragen die bij de verkiezingen zijn genoemd. Men is niet overtuigd van de noodzaak van ingrijpende bezuinigingen op de verzorgingsstaat en men is beducht voor onrechtvaardige verdelingseffecten van maatregelen. De gezondheidszorg en het onderwijs zijn beleidsterreinen waaraan burgers graag meer zouden willen uitgeven. Worden ze in de rol van politicus gedwongen tot bezuinigingen, dan doen ze dat relatief weinig op deze terreinen.

SCP-publicatie 2010-16. *Publieke dienstverlening in perspectief – SCP-memorandum voor de kabinetsformatie 2010*. Evert Pommer en Evelien Eggink, Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, juli 2010. ISBN 978 90 377 0513 3, prijs € 18,90.

De publicatie is binnenkort verkrijgbaar bij de (internet)boekhandel of te bestellen via de website: [www.scp.nl](http://www.scp.nl).

Voor meer informatie: drs. E.J. Pommer, tel: 070-3407947/7000, e-mail: [e.pommer@scp.nl](mailto:e.pommer@scp.nl).